

Επίκαιρη Ανάλυση

Κέντρο Μεσογειακών, Μεσανατολικών & Ισλαμικών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η ισραηλινή επίθεση στην νηοπομπή «Στόλος της Ελευθερίας» Σημειώσεις στρατηγικού περιεχομένου

Σωτήρης Ρούσσος*

Είναι ίσως πρόωρο να προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τις πιθανές στρατηγικές επιπτώσεις της αιματηρής ισραηλινής επιδρομής στη νηοπομπή Free Gaza. Παρά τον αποτροπιασμό που η πράξη αυτή εγείρει ως κατάφωρη παραβίαση του διεθνούς δικαίου αλλά και ως προσβολή κάθε έννοιας ηθικής στις σχέσεις μεταξύ κρατών, δεν είναι σίγουρο αν το τραγικό αυτό περιστατικό αποτελεί ένα ακόμη επεισόδιο στη μακρά ιστορία της αραβο-ισραηλινής διαμάχης ή αν σηματοδοτεί μια καμπή για τις σχέσεις του Ισραήλ με τον υπόλοιπο κόσμο. Πιθανότατα να ισχύει το πρώτο, αλλά πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ορισμένους παράγοντες.

Κατ' αρχάς είναι η πρώτη φορά που το Ισραήλ χρησιμοποιεί βία εναντίον ακτιβιστών και ομάδων της κοινωνίας των πολιτών έξω από τα παλαιστινιακά εδάφη. Οι περισσότεροι ακτιβιστές προέρχονταν από δυτικές χώρες, κυρίως από την Τουρκία. Οι ξένες φιλοπαλαιστινιακές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στη Δυτική Όχθη είναι διασκορπισμένες και σχετικά μικρές σε αριθμό, και βρίσκονται υπό στενό ισραηλινό έλεγχο. Η περίπτωση της αποστολής Free Gaza αποδείχτηκε μια πρόκληση στην οποία ο στρατηγικός σχεδιασμός του Ισραήλ απέτυχε να αντεπεξέλθει, καθότι η ωμή και δυσανάλογη βία με την οποία χειρίστηκαν τη νηοπομπή, όχι μόνο έπληξε τη διεθνή εικόνα του Ισραήλ, αλλά και κάθε άλλο παρά αποθάρρυνε περαιτέρω κινητοποιήσεις ακτιβιστών. Τέτοιες κινητοποιήσεις όμως συμβάλλουν στη συνεχή διατήρηση του παλαιστινιακού ζητήματος και του αποκλεισμού της Γάζας στην διεθνή επικαιρότητα.

Δεύτερον, το Ισραήλ στερείται, για πρώτη φορά ίσως στην ιστορία του, μιας στρατηγικής συμμαχιών. Αρχικά το κράτος του Ισραήλ είχε διαμορφώσει στρατηγική συμμαχιών με μη αραβικά κράτη, όπως την Τουρκία, το Ιράν του Σάχη και την Αιθιοπία. Η Ισλαμική Επανάσταση το 1979 και η αστάθεια στο Κέρας της Αφρικής την ίδια περίοδο είχαν ως αποτέλεσμα να αποκλειστούν από τη στρατηγική αυτή το Ιράν και η Αιθιοπία, όμως η απώλειά τους αποκαταστήθηκε πλήρως με την Αίγυπτο και τις ειρηνευτικές συμφωνίες του Camp David το 1978, και ακόμη περισσότερο με την συνθήκη ειρήνης με την Ιορδανία και τη στρατηγική συμμαχία με την Τουρκία τη δεκαετία του 1990. Σήμερα, ωστόσο, το Ισραήλ αποξενώνεται από την Τουρκία, ενώ στο ζήτημα του αποκλεισμού της Γάζας, η πολιτική του Netanyahu δημιουργεί εντάσεις και με τον εταίρο του στον αποκλεισμό αυτόν, την Αίγυπτο. Δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι τη συγκεκριμένη στιγμή η αιγυπτιακή ηγεσία, βρισκόμενη σε φάση μετάβασης/διαδοχής, διανύει μια εξαιρετικά ευαίσθητη περίοδο. Δεν είναι σύμπτωση ότι άνοιξε το συνοριακό σταθμό της Rafah ευθύς αμέσως μετά την αιματηρή ισραηλινή επίθεση στη νηοπομπή.

* Αναπληρωτής Καθηγητής και επιστημονικός υπεύθυνος του Κέντρου Μεσογειακών, Μεσανατολικών & Ισλαμικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Επίκαιρη Ανάλυση

Κέντρο Μεσογειακών, Μεσανατολικών & Ισλαμικών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τρίτον, η απουσία σημαντικών περιφερειακών συμμαχιών καθιστά το Ισραήλ βαρύ στρατηγικό φορτίο για τις ΗΠΑ. Η αμερικανική κυβέρνηση είναι δύσκολο να επαναλάβει τις πολιτικές του George Bush I και του James Baker το 1992 και να ασκήσει πιέσεις ώστε το Ισραήλ να υιοθετήσει μια πιο συνετή στάση. Σε εσωτερικό επίπεδο διακυβεύονται ζητήματα ζωτικής σημασίας και ο Πρόεδρος Obama δεν πρόκειται να θυσιάσει πιθανά ερείσματα από το χώρο του ισχυρού αμερικανο-εβραϊκού λόμπι. Η κατάσταση αυτή θέτει ανυπέρβλητα εμπόδια σε κάθε σοβαρή αμερικανική πρωτοβουλία για σημαντική πρόοδο στην ειρηνευτική διαδικασία και περιορίζει την πολιτική των ΗΠΑ σε απλή διαχείριση κρίσεων.

Τέταρτον, παρατηρείται μια αλλαγή στην περιφερειακή ισορροπία ισχύος και τις στρατηγικές συνεργασίες στη Μέση Ανατολή. Το Ιράν και η Τουρκία φιλοδοξούν να καταστούν περιφερειακοί ηγέμονες σε βάρος της καθεσπικίας αραβικής τάξης, της Αιγύπτου και της Σαουδικής Αραβίας, των οποίων ο ρόλος συνεχώς μειώνεται. Παράλληλα, η Τουρκία επιθυμεί να αποτελέσει μείζονα ενεργειακό κόμβο, καλλιεργώντας στενές σχέσεις με το Ιράν, τη Ρωσία και τις χώρες του Καυκάσου. Από την άλλη, τα κράτη του Κόλπου είναι στραμμένα προς Ανατολάς και προς τους καινούριους τους πελάτες, τις πετρελαιοβόρες οικονομίες της Νότιας και Άπω Ανατολής. Αναλυτές έχουν αρχίσει να υποστηρίζουν ότι η επιλογή του Ισραήλ να προχωρήσει σε μια ιδιαίτερα αμφιλεγόμενη επιχείρηση τύπου ανάσχεσης-επιβίβασης-έρευνας-σύλληψης (VBSS) παρά την ύπαρξη εναλλακτικών (π.χ. την ακινητοποίηση των πλοίων αχρηστεύοντας τις προπέλες τους) είχε ως στόχο όχι τη νηοπομπή *Free Gaza* καθ' αυτήν αλλά τον αυξανόμενο ρόλο της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Άλλωστε ας μην ξεχνάμε την έντονη διεθνή διαμάχη αναφορικά με την οριοθέτηση των τουρκικών και κυπριακών Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο.

Συμπερασματικά, το Ισραήλ χάνει μία προς μία τις στρατηγικές του επιλογές. Μέχρι τώρα στηριζόταν σχεδόν αποκλειστικά στην ισχύ των ΗΠΑ και την ικανότητά τους να επεμβαίνουν δια της βίας στην περιοχή, αλλά πλέον οι Αμερικανοί έχουν βυθιστεί στο χάος του Ιράκ και το Αφγανιστάν. Σύντομα οι δυνατότητες στρατιωτικής επέμβασης των ΗΠΑ θα είναι περιορισμένες, αν και δεν θα πρέπει να αποκλείουμε το ενδεχόμενο σύγκρουσης με το Ιράν. Επιπλέον, η ισορροπία της διεθνούς ισχύος ενδέχεται να μεταβληθεί σε βάρος της αμερικανικής ηγεμονίας. Από την πλευρά του Ισραήλ, η χρήση δυσανάλογης βίας δεν πρόκειται να εξαλείψει το παλαιστινιακό πρόβλημα, όπως και ο αποκλεισμός της Γάζας δεν κατάφερε να ανατρέψει τη Hamas. Από την άλλη, η παλαιστινιακή πολιτική ηγεσία, τόσο η Fatah όσο και η Hamas, εμμένοντας στη μεταξύ τους διαμάχη για τη νομή της εξουσίας, θέτουν σε κίνδυνο το μέλλον του λαού τους. Και μπορεί σε τακτικό επίπεδο οι έξωθεν παρεμβάσεις είτε με τη μορφή αμερικανο-ισραηλινής υποστήριξης προς την κυβέρνηση του Fayyad είτε ως ιρανο-συριακή κηδεμονία της Hamas να παρουσιάζουν διάφορα πλεονεκτήματα, αλλά σε στρατηγικό επίπεδο είναι επιζήμιες τόσο για τη Fatah όσο και για τη Hamas. Δεδομένης της αμείωτης ανέγερσης ισραηλινών εποικισμών και της συνεχόμενης αύξησης του παλαιστινιακού πληθυσμού, οι προοπτικές για την υιοθέτηση της λύσης των δύο ξεχωριστών κρατών (two-state solution) σταδιακά εκμηδενίζονται. Σε δύο ή τρεις δεκαετίες η κατάσταση που θα διαμορφωθεί πιθανόν να πλησιάζει το Απαρτχάιντ της Νοτίου Αφρικής, και τότε οποιαδήποτε λύση θα είναι πολύ πιο οδυνηρή για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη στην περιοχή.